

Renata Relja¹
Ina Reić Ercegovac²
Bruno Blažević
Filozofski fakultet,
Sveučilište u Splitu

Originalni naučni članak
UDK 364.013:316.64(497.13)
364.422:331.3(497.13)
Primljeno: 11.03.2015.
DOI: 10.2298/SOC1503459R

**PERCEPCIJA TEMELJNOG (BAZIČNOG) DOHOTKA
S OBZIROM NA NEKE SOCIODEMOGRAFSKE
ZNAČAJKE NA PROSTORU SPLITSKO-
DALMATINSKE ŽUPANIJE
-rezultati pilot istraživanja-**

**Perception of basic income in relation with
some socio-demographic features in the area of
Split-Dalmatia county**

APSTRAKT: Pod bezuvjetnim temeljnim (bazičnim) dohotkom, kao modelom socijalne politike, podrazumijeva se isplaćivanje određenog iznosa svim članovima društva, na individualnoj razini, bez ikakvog uvjetovanja od strane države, s ciljem osiguravanja sredstava za zadovoljenje osnovnih životnih potreba svakog člana društva. Iako je ideja o temeljnom dohotku vrlo stara, koncept se posljednjih godina aktualizirao, posebno u zemljama Europske unije, uz pokušaje građanskih inicijativa da implementacija temeljnog dohotka postane predmetom rasprave Europske komisije. S obzirom na uočeni nedostatak istraživanja na tom području, posebice istraživanja o stavovima građana prema temeljnom dohotku i mogućnostima uvođenja istog, provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja nekih sociodemografskih odrednica stavova prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad. U pilot istraživanju, provedenom početkom 2014. godine, sudjelovalo je 247 sudionika, a primijenjeni su Upitnik stavova prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad, te Upitnik općih sociodemografskih obilježja sudionika. Rezultati su pokazali umjereno pozitivne stavove sudionika prema konceptu temeljnog dohotka, dok je mogućnost implementacije istoga procijenjena negativnije. S obzirom na motivaciju za rad nakon eventualnog uvođenja temeljnog dohotka, većina sudionika je mišljenja da bi nastavili raditi bez obzira na uvođenje takvog modela.

KLJUČNE RIJEČI: temeljni dohodak, motivacija za rad, stavovi, sociodemografska obilježja

1 rrelja@ffst.hr

2 inareic@ffst.hr

ABSTRACT: *As a measure of social policy, basic income represents monthly benefit unconditionally delivered by the state to all members of the society on individual basis, with the aim to secure provision of basic existential needs. Although the idea of basic income has long history, the concept recently became more important, particularly in the EU countries, with attempts of civic initiatives to raise the issue within the agenda of European Commission. Having in mind the lack of research in this area, particularly research on citizens' attitudes towards basic income and possibilities to introduce it as a measure of social policy, the research was implemented with aim to explore some socio-demographic determinants of attitudes towards basic income and motivation for work. The pilot research was conducted in 2014 over sample of 247 respondents using Questionnaire of attitudes towards basic income and Questionnaire on socio-demographic features of respondents. The research results indicated relatively positive attitudes of respondents towards basic income, while at the same time the possibilities to introduce such a measure was estimated in less positive manner. In regard to the work motivation, majority of respondents expressed their willingness to continue to work even in the situation in which basic income would be introduced.*

KEY WORDS: basic income, work motivation, attitudes, socio-demographic features

1. Uvod

1.1. Povijesni pregled ideje temeljnog dohotka

Iako je posljednjih godina model temeljnog dohotka kao element socijalne politike u fokusu javnosti i stručnjaka različitih disciplina, ideja o temeljnom dohotku je relativno stara i seže u doba od nekoliko godina prije n.e. U novijoj povijesti, ideja temeljnog dohotka iznosi se još u djelu *Utopia* Thomasa Morea iz 1516. godine, u kontekstu kritike tadašnjeg engleskog društva, a koju je moguće primijeniti i na ostale postojeće državne poretke u Europi u 16. stoljeću (More, 2003). Koncem 18. stoljeća, u vrijeme Prosvjetiteljstva, javljaju se slične ideje koje iznosi Thomas Paine uočavajući socijalnu nepravdu i nejednaku raspodjelu dobara. Prema Paineovim postavkama o socijalnoj zaštiti, iz sveukupnog porezaprikupljenog za određeno razdoblje, potrebno je izdvajati određeni iznos za najsiromašnije obitelji, omogućavanje školovanja djeci, za brigu starijih i nemoćnih, za svako rođeno dijete, te za svaki sklopljeni brak. „Nije li bolje to nego da sav taj društveni novac završi u rukama samo jedne osobe” (Paine, 1987). U djelu *Agrarna pravda*, iznosi se ideja o bezuvjetnoj dotaciji koja se isplaćuje svakoj odrasloj osobi, i muškarcima i ženama bez iznimke, na ime zajedničkog vlasništva nad zemljom i pravedne raspodjele njenih plodova (Myllondo, 2010), te ističe razlika između prirodnih i građanskih prava. Tako su prirodna prava ona koja čovjeku pripadaju pukim postojanjem (intelektualna prava, pravo na rad, pravo na udobnost i na sreću, ne vrijedajući pritom prava drugih), dočim su građanska ona koja počivaju na osnovnom pravu prema kojemu je čovjek pripadnik društva (pravo na sigurnost, pravo na zaštitu) (Paine, 1987).

Charles Fourier na prijelazu s 18. na 19. stoljeće razrađuje ideju temeljnog dohotka s naglaskom na ukidanju svih naknada za nezaposlene, mirovinskih sustava, postojećih sustava socijalne pomoći i zajamčeni minimalni prihod, poreznih odbitaka, naknada za obitelji, stipendija za školovanje, subvencija za zaposlene i državnih pomoći poduzećima. No, istovremeno ukazuje na potrebu za mjesečnom isplatom svakom građaninu iznosa dostatnog za pokrivanje svih temeljnih potreba koje može imati jedna osoba. Fourier je zastupao mišljenje da je napredak ideje o pokrivanju svih osnovnih čovjekovih potreba temelj svih sloboda i garancija za emancipaciju radničke klase (Vanderborght, Van Parijs, 2005). Slično, i John Stuart Mill, drži furijerizam najinteligentnijim oblikom socijalne reforme izjednačujući dohodak sa zajamčenim minimumom za svakog člana zajednice, dok se ostatak raspodjeljuje na temelju triju kriterija – rada, kapitala i talenta (Baccarini, 1993).

Početak 20. stoljeća, ideja o temeljnom dohotku javlja se pod nazivom „socijalna dividenda” ili „nacionalna dividenda”. Bertrand Russell između dva svjetska rata zastupa socijalni model prema kojem se određeni iznos, dostatan za osnovne potrebe, daje svima, bez obzira jesu li zaposleni ili ne. Ostali, veći iznosi, uvjetovani su spremnošću pojedinaca za obavljanjem određenih društveno korisnih poslova.

1. 2. Određenje temeljnog dohotka

Pod bezuvjetnim temeljnim (bazičnim) dohotkom podrazumijeva se određeni iznos koji se isplaćuje od strane političkog vodstva (državnog proračuna) svim članovima društva, na individualnoj razini, bez ikakve kontrole ili potrebe za podnošenjem zahtijeva za dobivanje istoga, čije se financiranje i iznos odlučuju demokratskim putem (Vanderborght, Van Parijs, 2005). Unatoč postojanju različitih pristupa i modela, moguće je izdvojiti njegove osnovne značajke prema kojima je temeljni dohodak univerzalan, neobvezujući, temeljan, socijalno uključujući, bezuvjetan, individualan i kumulativan s drugim prihodima (Loewenstein, 2012). To znači da se podrazumijeva apsolutna isplata temeljnog dohotka svim članovima društva koji pritom nemaju nikakvu obavezu odraditi nikakav posao, niti su dužni platiti neki iznos u novcu, imovini i sličnom zauzvrat. Nadalje, temeljni dohodak omogućava egzistiranje i participaciju u društvenom životu te mora biti dovoljan za pokrivanje svih osnovnih životnih potreba pojedinca. Poteškoće nastaju upravo u definiranju onoga što je dostatno za zadovoljenje osnovnih životnih potreba (Šućur, 2000), budući da one variraju u skladu s interindividualnim razlikama. U tom smislu, potrebno je raditi na sustavnom prikupljanju podataka neophodnih za definiranje temeljnog dohotka koristeći se različitim metodološkim rješenjima (Šućur, 2000).

Jedna od značajki temeljnog dohotka je i njegova uloga u otklanjanju socijalne i/ili ekonomske isključenosti pojedinaca. Primjerice, uvođenje temeljnog dohotka može smanjiti radno vrijeme za jedne, a istovremeno može uključiti u rad nezaposlene čime se otvaraju mogućnosti korištenja kapaciteta pojedinaca za osobnu, ali i korist zajednice (Vanderborght, Van Parijs, 2005). Za razliku od nekih drugih sustava socijalne pomoći u kojima se novac pojedincima

isplaćuje samo u slučaju ispunjavanja određenih uvjeta, bezuvjetnost kao značajka temeljnog dohotka podrazumijeva nepostojanje obveze zapošljavanja, provjere imovinskog statusa kao ni drugih uvjeta. Nadalje, za razliku od nekih drugih sustava socijalne pomoći u kojima se pomoć dodjeljuje na razini kućanstva, ovaj iznos se isplaćuje izravno svakom pojedincu umjesto jedne novčane pomoći koja ide na cijelo kućanstvo. Time se pridonosi emancipaciji (Vanderborght, Van Parijs, 2005), budući da individualnost temeljnog dohotka omogućuje svakom pojedincu ekonomsku neovisnost unutar kućanstva. Konačno, značajka temeljnog dohotka je i njegova kumulativnost s drugim prihodima na način da egzistencija nijednog pojedinca nije upitna, a svi ostali prihodi (ukoliko se ostvare) ovise u potpunosti o pojedincu.

1. 3. *Dosadašnja svjetska iskustva u implementaciji modela sličnih temeljnom dohotku*

Koncem 60-ih godina 20. stoljeća u SAD-u je proveden višegodišnji eksperiment s 1400 obitelji kojem je cilj bio istražiti smanjuje li negativni porez participaciju u plaćenom radu. Negativni porez polazi od toga da građani imaju pravo na određeni godišnji dohodak oslobođen od poreza koji bi im jamčio minimalni životni standard i punopravno sudjelovanje u društvenom životu (Šućur, 2000). Negativnim porezom, kućanstva s malim dohodcima uz oslobođenje od oporezivanja dobivaju i državnu pomoć u razlici između njihovog dohotka i graničnog iznosa neoporezivog dohotka, bez dodatnih provjera resursa i stigmatizacije (Šućur, 2000). Iako negativni porez nije bezuvjetan kao temeljni dohodak, već dohodak primaju samo pojedinci s niskim primanjima, svrha mu je, kao i temeljnom dohotku, osigurati minimalni ekonomski standard za sve pojedince. Provedeni eksperiment je pokazao kako je uvođenjem negativnog poreza došlo do prosječnog pada u radnom vremenu kod muškaraca od 5–8%, a kod žena do nešto većeg (Widerquist, 2005). Rezultati *Programa Mincome* koji se provodio u suradnji vlade Manitobe i federalne vlade Kanade 70-ih godina 20. stoljeća u Manitobi, na 1300 obitelji iz ruralnih i urbanih zajednica, pokazali su gotovo neznačajno smanjenje rada kod muškaraca i nešto više kod žena, posebice majki koje su nedavno rodile (Hum, Simpson, 2001). Nadalje, pokazalo se da su nešto manje radili adolescenti, povećala se stopa školovanja, te je značajno opao broj ozljeda na radu, kao i obiteljsko nasilje (Forget, 2011). Young i Mulvale (2009) navode kako su službeni rezultati ovog programa vrlo šturo objavljeni, te da većina prikupljenih podataka nikada nije predstavljena javnosti, što se pripisuje, između ostalog, i nedostatku političke volje za bavljenjem mogućnostima uvođenja temeljnog dohotka.

Godine 1976. u saveznoj državi Aljaska, uspostavljen je *Alaska Permanent Fond* od prihoda prodaje nafte i zemnog plina čijih se 25% prihoda, ostvarenih putem prodaje, dijeli među svim stanovnicima Aljaske. Fond je 2008. godine raspolagao s cca. 28 milijardi dolara pa je tada i zabilježena najveća isplata od gotovo 2000 dolara po stanovniku.

Program socijalne pomoći brazilske vlade (*Bolsa Familia Program*) pokrenut u svrhu borbe protiv siromaštva, namijenjen je obiteljima koje žive na granici

siromaštva (zarađuju manje od polovice minimalne plaće), a uključuje isplatu od 200 reala mjesečno. Pored razine primanja, uvjeti za dobivanje ovakve pomoći su obvezno školovanje djece u obitelji (od 7 do 17 godina), te redovito cijepljenje mlađe djece (do 6 godina), u skladu sa zdravstvenom politikom države. Od početka provođenja programa do 2008., kada je u program bilo uključeno čak 11 milijuna obitelji, zabilježen je porast stupnja uključenosti u proces školovanja, posebno u najsiriromašnijim regijama, te su poboljšani životni uvjeti, posebice najsiriromašnijeg stanovništva (da Silva, 2008).

U Namibiji je od 2008. godine provoden eksperiment implementacije temeljnog dohotka u kojem se kroz dvije godine svaki mjesec davalo 100 namibijskih dolara sudionicima. Već u prvim mjesecima provođenja eksperimenta uočen je pad u stopi kriminala, osigurana je prehrana, zabilježen je manji broj izostanaka iz škole, sela su ostvarila ekonomski rast, a nezaposlenost se značajno smanjila (Haarmann, Haarmann, 2012). U partnerstvu s UNICEF-om, u Indiji se također proveo eksperiment s temeljnim dohotkom i to početkom 2011. godine. U selima koja su odabrana u uzorak, odraslim osobama se dijelilo 200 rupija mjesečno, a djeci 100 rupija. Nepunih godinu dana nakon početka eksperimenta, rezultati su pokazali značajno poboljšanje u prehrani, zdravlju, obrazovanju, infrastrukturi, te ekonomskim aktivnostima (Standing, 2013). Došlo je do poboljšanja u životnim uvjetima, budući da su sudionici novac trošili na poboljšanje uvjeta stanovanja i zaštitu od malarije te prehranu, pri čemu se značajno poboljšao omjer težine i dobi, posebno kod djevojčica (prema standardima Svjetske zdravstvene organizacije). U skladu s tim, poboljšala se i redovitost pohađanja škola te školsko postignuće djece (Standing, 2013).

1.4. Kritika temeljnog dohotka i motivacija za rad

U literaturi je moguće pronaći mnogo radova zagovornika uvođenju temeljnog dohotka, među kojima primjerice Standing (2011) navodi da je uvođenje temeljnog dohotka nužna komponenta socijalnih mjera kojima će se pokušati razriješiti postojeća višegodišnja ekonomska kriza. S druge strane, brojne su kritike modela temeljnog dohotka koje proizlaze iz različitih socioloških, ekonomskih, političkih i filozofskih poimanja samog koncepta temeljnog dohotka i mogućnosti njegove implementacije. Zbog ograničenog prostora, u ovom dijelu ćemo se osvrnuti samo na jednu od glavnih kritika, a koja se odnosi na umanjivanje vrijednosti rada i motivacije za rad što brojni kritičari navode kao izglednu posljedicu uvođenja temeljnog dohotka. Primjerice, Aznar (1994) ocjenjuje projekt temeljnog dohotka potpuno neprimjerenim socijalnim modelom, jer pojedinca dovodi u situaciju ovisnosti o društvu, podriiva socijalizaciju pojedinaca i pridonosi obezvrjeđivanju rada.

U kontekstu kritika koje se odnose na opadanje motivacije za rad, treba napomenuti da rad, pored ekonomske, ima još nekoliko vrlo važnih funkcija u životu pojedinca. To je prvenstveno socijalna funkcija jer pojedincu rad omogućava socijalne interakcije, te razvijanje mreže socijalnih odnosa, čime je moguće zadovoljiti potrebu za povezanošću kao jednu od osnovnih čovjekovih potreba. Pojedinač radom može zadovoljiti i niz drugih unutarnjih potreba, poput

one za kompetentnošću, samopouzdanjem i samopoštovanjem (Šverko, 1991). I druga istraživanja iz područja psihologije rada ukazuju na važnost radne uloge pojedinca u definiranju sebe, pri čemu je upravo radna uloga, pored obiteljske, najvažnija (Claes i sur, 1995). Iz navedenog jasno proizlazi da motivacija za rad nije jednodimenzionalna, te nije isključivo ekonomski definirana, pa shodno tome nije ni za očekivati da bi uvođenjem temeljnog dohotka motivacija za rad bila izrazito smanjena. Tome u prilog idu i istraživanja potaknuta pitanjem bi li ljudi uopće bili motivirani za rad ukoliko bi imali osiguranu egzistenciju, a koja su kao istraživačku tehniku najčešće koristila tzv. lutrijsko pitanje. Ta su istraživanja pokazala da bi 80% sudionika nastavilo raditi, čak i kada ne bi morali raditi zbog zarađivanja novca (Morse, Weiss, 1955). Harpaz (2002) navodi, koristeći sličnu metodologiju, da bi gotovo 88% sudionika istraživanja provedenog 1981. godine, odnosno gotovo 90% sudionika ispitanih 1993. godine, nastavilo raditi i kada finansijski razlozi za rad ne bi postojali. U slučaju stvarnih dobitnika na igrama na sreću koje su istraživali neki autori, pokazalo se da je samo njih 11% prestalo raditi nakon osvojenog velikog dobitka (Kaplan, 1985).

2. Cilj istraživanja

Koliko je poznato autorima ovog rada, u nacionalnom kontekstu nisu rađena istraživanja o stavovima građana Hrvatske o uvođenju temeljnog dohotka. Javnost se tijekom prošle godine imala prilike upoznati s idejom temeljnog dohotka prilikom aktivnosti Europske građanske inicijative za uvođenje temeljnog dohotka, kao i izraziti stav (ne)potpisivanjem peticije za uvođenje temeljnog dohotka. Zanimljivo je da za razliku od većine zemalja u kojima je organizirano potpisivanje peticije, te u kojima nije sakupljen dovoljan broj potpisa građana, Hrvatska je zauzela visoko treće mjesto u odnosu na broj prikupljenih potpisa (12 194). Ipak, zbog nedostatno prikupljenog broja potpisa i u ostalim europskim zemljama, inicijativa nije uspjela postati predmetom rasprave Europske komisije, te se ista neće provoditi u dogledno vrijeme. U nedostatku znanstvenih empirijskih dokaza o stavovima naših sugrađana o mogućnostima implementacije temeljnog dohotka, kao i samom konceptu temeljnog dohotka, provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja stavova prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad. Kako bi se ostvario navedeni cilj, provedenim se istraživanjem ispitalo razlikuju li se stavovi prema temeljnom dohotku s obzirom na neka osnovna sociodemografska obilježja sudionika (spol, razina obrazovanja, područje djelatnosti, bračni i radni status te primanja). Budući da su ranija istraživanja pokazala kako su stavovi prema elementima socijalne politike determinirani vlastitim interesima pojedinca (Hasenfeld, Rafferty, 1989), u istraživanje se krenulo od pretpostavke da će pojedinci nižeg stupnja obrazovanja, zaposleni na određeno vrijeme, pojedinci s manjim primanjima te žene, iskazati pozitivnije stavove prema temeljnom dohotku. Nadalje, željelo se utvrditi postoji li povezanost između stavova prema temeljnom dohotku i motivacije za rad.

3. Metoda istraživanja

3. 1. Uzorak

Uzorak za ovo istraživanje sastojao se od ukupno 247 sudionika koji su potpuno i valjano ispunili instrumente. Uzorak je prigodni, formiran s namjerom obuhvaćanja različitih kategorija građana s obzirom na dob, spol, radni status i druge relevantne varijable. Među nezaposlenima je većina studenata različitih sastavnica Sveučilišta u Splitu. Podskupinu nezaposlenih činili su sudionici prijavljeni Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, ispred čijih prostorija su kontaktirani te zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju. Među zaposlenim građanima koji su sudjelovali u istraživanju obuhvaćeni su oni iz javnih (državnih) poduzeća koji imaju ugovore o radu na određeno i neodređeno vrijeme, kao i oni iz privatnih poduzeća te vlasnici obrta/poduzeća. Struktura sudionika s obzirom na različita socio-demografska obilježja prikazana je u Tablici 1.

Tablica 1. Struktura uzorka (N=247)

varijable	kategorije	N (f)	%
spol	M	105	43
	Ž	142	57
obrazovanje	nezavršena osnovna škola	0	-
	osnovna škola	0	-
	srednja škola	101	41
	viša i visoka	146	59
bračni status	samci	120	49
	partnerska zajednica (bračna/izvanbračna)	98	40
	razvedeni, udovci	29	11
stanovanje	vlastiti stan	80	32
	roditeljski dom	128	52
	podstanar	39	16
djelatnost	tehničke/biotehničke	61	25
	društvene/humanističke	67	27
	uslužne/administrativne	43	17
	zdravstvo	70	28
	ostalo	6	3
radni status	neodređeno; privatnik	31	13
	neodređeno; državno	42	17
	određeno; privatnik	30	12
	određeno; državno	30	12
	vlastito poduzeće, obrt	30	12
	ne radi	84	34
osobna primanja	do 1500, 00 kn	82	33
	od 1501, 00 do 3000, 00 kn	31	13
	od 3001, 00 do 5000, 00 kn	45	18
	od 5001, 00 kn do 10000, 00 kn	78	32
	više od 10001, 00 kn	11	4

3.2. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja konstruirana je anketa koja se sastojala od tri dijela. Prvi dio odnosio se na Upitnik o sociodemografskim obilježjima sudionika (spol, dob, obrazovanje, primanja i sl.). Uz svako pitanje bilo je ponuđeno nekoliko odgovora (Tablica 1), a zadatak sudionika je bio zaokružiti odgovor koji se odnosi na njih.

Drugi dio ankete je *Upitnik stavova prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad*. Sadrži 12 tvrdnji koje se odnose na različite pozitivne i negativne aspekte temeljnog dohotka i njegove implementacije kod nas. Uz svaku tvrdnju ponuđena je skala procjene od 5 stupnjeva na kojoj sudionici procjenjuju koliko se slažu sa svakom od tvrdnji (1 – uopće se ne slažem, 5 – potpuno se slažem). Provedena je faktorska eksploratorna analiza metodom glavnih komponenti uz *varimax* normaliziranu rotaciju čiji su rezultati prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Faktorska zasićenja čestica na Upitniku stavova prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad te psihometrijske značajke formiranih podskala (N=247)

	F1	F2	F3
1. Uvođenje temeljnog dohotka je pravedno za sve građane	.79		
5. Uvođenje temeljnog dohotka imalo bi katastrofalne posljedice za gospodarstvo	.62		
6. Uvođenje temeljnog dohotka doprinijelo bi našem društvu	.81		
12. Rado bi živio/jela u društvu s reguliranim temeljnim dohotkom	.79		
7. Kada bi se uveo temeljni dohodak, za mene se ništa ne bi promijenilo		.33	
8. Nastavio/la bih normalno raditi i kada bi se uveo temeljni dohodak		.84	
9. Manje bih radio/la kada bi se uveo temeljni dohodak		.82	
10. Kada bi se uveo temeljni dohodak, uopće ne bih više radio/la		.86	
2. Uvođenje temeljnog dohotka jako je teško provesti			.77
3. Samo bogate zemlje si mogu priuštiti temeljni dohodak			.76
4. Naše društvo nije dovoljno zrelo za uvođenje temeljnog dohotka			.70
11. Uvođenje temeljnog dohotka bi smanjilo motivaciju za rad kod ljudi			.49
postotak objašnjene varijance	22%	19%	20%
Cronbach α	.80	.69	.70
M (sd)	14.46 (3.74)	15.03 (3.50)	9.50 (3.58)
raspon rezultata	4–20	4–20	4–20
prosječna r među česticama	.50	.40	.37
Kolmogorov-Smirnov d	.09*	.15*	.10*

* $p < .05$

S obzirom na rezultate provedene faktorske analize, sadržaj čestica, te zadovoljavajuće koeficijente pouzdanosti (Tablica 2.), nakon obrnutog bodovanja negativnih tvrdnji, formirane su tri podskale – stav prema temeljnom dohotku, motivacija za rad, te mogućnost implementacije temeljnog dohotka. Pri tome, veći rezultat na podskalama ukazuje na pozitivniji stav prema temeljnom dohotku.

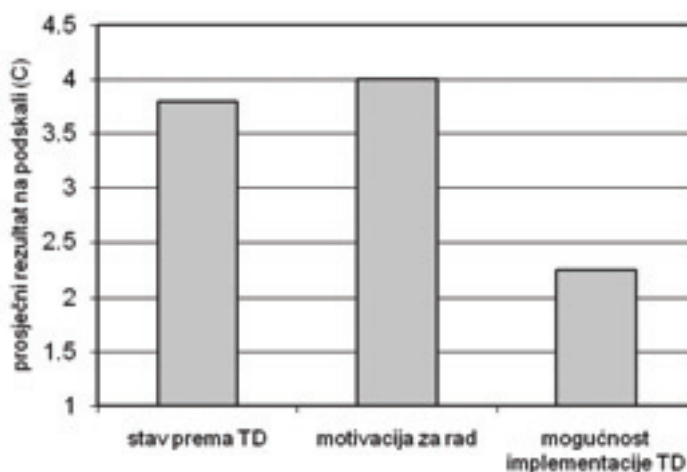
Budući da je analiza normalnosti raspodjela pokazala da kod sve tri varijable stavova prema temeljnom dohotku postoji značajno odstupanje od normalne raspodjele, u analizi rezultata koristili su se odgovarajući neparametrijski postupci.

3. 3. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom siječnja, veljače i ožujka 2014. godine. Budući da su u istraživanju sudjelovali sudionici različitog radnog statusa, prikupljanje podataka provedeno je u fakultetskim prostorijama Filozofskog fakulteta u Splitu, ispred Zavoda za zapošljavanje – područni ured Split, te u nekoliko privatnih poduzeća te javnih i državnih službi na području Splitsko-dalmatinske županije. Sudionicima je ukratko pojašnjena svrha istraživanja, zajamčena im je anonimnost podataka, te su zamoljeni da iskreno odgovaraju na postavljena pitanja. Ukupno je pristupljeno 291 sudioniku od kojih je 30-tak odbilo sudjelovanje, a od preostalog broja anketa njih 247 je bilo potpuno i valjano ispunjeno, te su ti podaci uvršteni u daljnje analize. Analiza podataka provedena je pomoću aplikacije STATISTICA 11.

4. Rezultati i rasprava

Na Slici 1. prikazani su prosječni rezultati percepcije temeljnog dohotka za cijeli uzorak sudionika. Može se uočiti da su sudionici iznijeli umjereno pozitivan stav prema temeljnom dohotku ($C=3.8$), te su uglavnom motivirani za nastavak rada i ukoliko bi se uveo temeljni dohodak ($C=4.0$). Najmanje pozitivni stavovi izneseni su prema mogućnostima implementacije temeljnog dohotka. To može ukazivati na razumijevanje složenosti i zahtjevnosti ovakvog modela od strane sudionika, a u skladu je i s brojnim kritikama koje je moguće pronaći u literaturi, a koje se prvenstveno tiču upravo nemogućnosti pronalazjenja optimalnog modela financiranja temeljnog dohotka.

Slika 1. Prosječni rezultati na varijablama stavova prema temeljnom dohotku

Kako bi se istražio utjecaj sociodemografskih obilježja sudionika na stavove prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad, provedeno je niz analiza čiji su rezultati prikazani u Tablicama 3–10.

Tablica 3. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na spol (rezultati Mann Whitney U testa)

	Σ rangova M (N=105)	Σ rangova Ž (N=142)	U	z	p
stav prema TD	14035.50	16592.50	6439.5	1.83	.07
motivacija za rad	12904.00	17724.00	7339.0	-.021	.83
mogućnost implementacije TD	14405.00	16223.00	6070.0	2.49	.01

Iz Tablice 3. je vidljivo da se stavovi prema temeljnom dohotku i motivacija za rad ne razlikuju s obzirom na spol, dok je mogućnost implementacije temeljnog dohotka procijenjena pozitivnije kod žena nego kod muškaraca. Općenito govoreći, žene, u odnosu na muškarce, manje zarađuju, a u siromašnim slojevima društva više je žena (Medeiros, Costa, 2005; Chant, 2003). Budući da žene, češće nego muškarci, rade samo zbog nadopune kućnog budžeta (prema Galić, 2011) moguće je da uvođenje temeljnog dohotka vide pozitivnijim od muškaraca, jer tada ne bi morale raditi, barem ne zbog egzistenacionalnih razloga. I eksperimentalna istraživanja s uvođenjem negativnog poreza provedena u SAD-u su pokazala da je nakon uvođenja negativnog poreza zaposlenost opala više kod žena, nego kod muškaraca (Widerquist, 2005).

S obzirom na stupanj obrazovanja sudionika, nisu utvrđene značajne razlike u stavovima prema temeljnom dohotku i motivaciji za rad (Tablica 4.)

Tablica 4. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na stupanj obrazovanja (rezultati Mann Whitney U testa)

	Σ rangova SSS (N=101)	Σ rangova VSS (N=146)	U	z	p
stav prema TD	17480.50	13147.50	6749.50	-1.13	.25
motivacija za rad	18549.00	12079.00	6928.00	.80	.42
mogućnost implementacije TD	17497.50	13130.50	6766.50	-1.10	.27

S obzirom na bračni status, pokazalo se da samci imaju značajno pozitivniji stav prema temeljnom dohotku u odnosu na ostale sudionike, dok u ostalim varijablama nisu utvrđene značajne razlike (Tablica 5). Dobivene je rezultate moguće povezati i s pozitivnijim stavovima samaca, u odnosu na pojedince u zajednici, prema nezaposlenosti (Kulik, 2001). Naime, budući da takvi pojedinci vide više prednosti u nezaposlenosti u odnosu na oženjene/udane (Kulik, 2001), moguće je da su stoga i naklonjeniji ideji o uvođenju temeljnog dohotka. Ranija istraživanja su također pokazala da oženjeni pojedinci, u odnosu na samce, višim procjenjuju gotovo sve radne vrijednosti uključujući i zaradu, vjerojatno stoga što takvi pojedinci češće uzdržavaju više članova obitelji (Ueda i Ohzono, 2013).

Tablica 5. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na bračni status (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (2, N=247)	p	kategorije	prosječni rang
stav prema TD	7.53	.02	samci	135.91
			zajednica	109.32
			razvedeni, udovci	124.33
motivacija za rad	2.260	.32	samci	117.01
			zajednica	130.40
			razvedeni, udovci	131.28
mogućnost implementacije TD	3.46	.17	samci	132.94
			zajednica	117.29
			razvedeni, udovci	111.55

Tablica 6. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na radni status (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (5, N=247)	p	kategorije	prosječni rang
stav prema TD	16.89	.005	neodređeno; privatnik	95.00
			neodređeno; državno	103.09
			određeno; privatnik	141.25
			određeno; državno	134.88
			vlastito poduzeće, obrt	109.50
			ne radi	140.29
motivacija za rad	12.29	.03	neodređeno; privatnik	137.99
			neodređeno; državno	144.71
			određeno; privatnik	119.38
			određeno; državno	97.43
			vlastito poduzeće, obrt	140.43
			ne radi	113.97
mogućnost implementacije TD	21.61	.001	neodređeno; privatnik	79.69
			neodređeno; državno	107.94
			određeno; privatnik	154.70
			određeno; državno	128.60
			vlastito poduzeće, obrt	130.05
			ne radi	133.61

Iz Tablice 6. može se uočiti da radni status sudionika predstavlja značajnu odrednicu njihove percepcije temeljnog dohotka, pri čemu pozitivniji stav prema temeljnom dohotku kao i mogućnosti njegove implementacije imaju zaposlenici na određeno vrijeme u privatnim tvrtkama. Ako se uzme u obzir da zaposlenici na određeno vrijeme u privatnim tvrtkama iskazuju veću nesigurnost zaposlenja, a time i dohotka, u odnosu na ostale zaposlenike (Oljača, 2007), time je moguće objasniti i njihov pozitivniji stav prema modelu temeljnog dohotka kao modela egzistencijalne sigurnosti. Pored toga, istraživanja su pokazala da upravo ta skupina zaposlenika u većoj mjeri od zaposlenih u budžetskim ustanovama vrednuje pravednost plaće (Maslić-Seršić i sur, 2005) što je povezano sa samom idejom temeljnog dohotka koja se, između ostaloga, osniva na modelu pravednosti za sve građane. Rezultati su također pokazali da zaposlenici na

neodređeno vrijeme u državnim tvrtkama te vlasnici poduzeća/obrta pokazuju najveću motivaciju za rad i ukoliko bi se uveo temeljni dohodak. Ti bi zaposlenici, odnosno vlasnici poduzeća/obrta u većoj mjeri od ostalih, uvođenjem temeljnog dohotka nastavili raditi kao i ranije.

Tablica 7. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na primanja (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (2, N=247)	P	kategorije	C (medijan)	prosječni rang
stav prema TD	11.95	.01	do 1500, 00 kn	3.88	132.26
			od 1501, 00 do 3000, 00 kn	3.75	114.19
			od 3001, 00 do 5000, 00 kn	3.75	131.00
			od 5001, 00 kn do 10000, 00 kn	3.25	98.34
motivacija za rad	14.89	.00	do 1500, 00 kn	3.75	108.18
			od 1501, 00 do 3000, 00 kn	4.00	113.76
			od 3001, 00 do 5000, 00 kn	3.75	99.74
			od 5001, 00 kn do 10000, 00 kn	4.12	142.05
mogućnost implementacije TD	8.45	.04	do 1500, 00 kn	2.50	132.13
			od 1501, 00 do 3000, 00 kn	2.25	111.53
			od 3001, 00 do 5000, 00 kn	2.50	126.07
			od 5001, 00 kn do 10000, 00 kn	2.00	102.58

Utvrđene su značajne razlike u stavovima prema temeljnom dohotku s obzirom na visinu primanja sudionika (Tablica 7), pri čemu su sudionici s nižim primanjima, u odnosu na one s višim primanjima, iskazali pozitivniji stav prema temeljnom dohotku i mogućnosti njegove implementacije. Uz to, skupina sudionika s najvišim primanjima u najvećoj bi mjeri nastavila raditi, bez obzira na uvođenje temeljnog dohotka. To i ne iznenađuje jer je za očekivati da bi najveću korist od uvođenja temeljnog dohotka imali upravo sudionici s najmanjim primanjima, što zbog egzistencijalne sigurnosti, što zbog činjenice da su to zaposlenici koji uglavnom rade teže poslove koji zahtijevaju nižu razinu obrazovanja.

Tablica 8. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na područje djelatnosti (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (3, N=241)	P	kategorije	C (medijan)	prosječni rang
stav prema TD	12.60	.01	tehničke/biotehničke	3.50	117.09
			društveno/humanističke	4.00	142.05
			uslužno/administrativne	4.00	126.72
			medicinsko/zdravstvene	2.25	100.74
motivacija za rad	1.08	.78	tehničke/biotehničke	4.00	118.49
			društveno/humanističke	4.00	116.26
			uslužno/administrativne	3.75	120.79
			medicinsko/zdravstvene	4.00	127.85
mogućnost implementacije TD	2.95	.39	tehničke/biotehničke	2.50	131.09
			društveno/humanističke	2.25	124.36
			uslužno/administrativne	2.25	117.40
			medicinsko/zdravstvene	2.25	111.21

Područje djelatnosti sudionika također se pokazalo relevantnim za stavove prema temeljnom dohotku koji su značajno pozitivniji kod sudionika društveno-

humanističkog i uslužno-administrativnog sektora (Tablica 8). U ostalim aspektima nisu utvrđene značajne razlike.

Tablica 9. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na obrazovanje oca (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (2, N=247)	p	kategorije	C (medijan)	prosječni rang
stav prema TD	2.98	.23	osnovna škola, KV	3.37	103.03
			SSS	3.75	126.57
			VSS	3.75	127.75
motivacija za rad	2.18	.33	osnovna škola, KV	3.75	119.8
			SSS	4.00	120.25
			VSS	4.00	135.66
mogućnost implementacije TD	3.89	.14	osnovna škola, KV	1.75	102.18
			SSS	2.25	124.31
			VSS	2.50	133.79

Promatrajući ulogu obrazovanja roditelja u stavovima pojedinca prema temeljnom dohotku, jedino obrazovanje majke ima učinka i to na način da sudionici čije majke imaju najniži stupanj obrazovanja iskazuju i najmanje pozitivan stav prema temeljnom dohotku, kao i prema mogućnosti njegove implementacije (Tablica 10).

Tablica 10. Razlike u percepciji temeljnog dohotka i motivaciji za rad s obzirom na obrazovanje majke (rezultati Kruskal-Wallis ANOVA)

varijabla	H (2, N=247)	p	kategorije	C (medijan)	prosječni rang
stav prema TD	8.74	.01	osnovna škola, KV	3.25	97.43
			SSS	3.75	130.85
			VSS	3.75	130.47
motivacija za rad	2.47	.29	osnovna škola, KV	4.00	131.24
			SSS	4.00	117.96
			VSS	4.00	133.29
mogućnost implementacije TD	8.96	.01	osnovna škola, KV	2.00	98.14
			SSS	2.50	133.14
			VSS	2.25	123.73

U Tablici 11. prikazana je matrica korelacija svih varijabli u istraživanju. U skladu s prethodno iznesenim rezultatima, korelacije pokazuju da su žene pozitivnije prema mogućnosti uvođenja temeljnog dohotka ($r=-.16$).

Tablica 11. Matrica korelacija svih varijabli u istraživanju

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. spol	1.00								
2. dob	.05	1.00							
3. obrazovanje	.05	.27**	1.00						
4. obrazovanje majke	-.11	-.37**	.03	1.00					
5. obrazovanje oca	-.09	-.23**	.09	.09	1.00				
6. primanja	-.08	.65**	.25**	-.18**	-.12	1.00			
7. primanja kućanstva	-.03	.30**	.19**	.04	.09	.51**	1.00		
8. stav prema TD	-.09	-.19**	-.07	.11	.19**	-.20**	-.11	1.00	
9. motivacija za rad	.03	.13*	.01	.06	.03	.15*	.14*	-.04	1.00
10. mogućnost implementacije TD	-.16**	-.11	-.05	.13*	.11	-.16**	-.16**	.46**	.03

* $p < .05$; ** $p < .01$

S obzirom na dob, stariji sudionici, u odnosu na mlađe, iskazuju veću motivaciju za nastavak rada i ukoliko bi se uveo temeljni dohodak ($r=.13$), dok mlađi sudionici iskazuju pozitivniji stav prema temeljnom dohotku ($r=-.19$). Stav prema temeljnom dohotku u pozitivnoj je korelaciji sa stavom o mogućnostima njegovog uvođenja ($r=.46$), što sugerira da pojedinci koji imaju pozitivan stav prema temeljnom dohotku i njegovoj ulozi za cijelo društvo vide i manje prepreka za njegovo uvođenje. S druge strane, nije utvrđena korelacija između stavova prema temeljnom dohotku i motivacije za rad iako se, sukladno kritikama temeljnog dohodka u smislu obezvrjeđivanja rada i smanjenja motivacije za rad, moglo očekivati da će pojedinci koji iznose pozitivnije stavove prema temeljnom dohotku u većoj mjeri izvještavati o smanjenoj motivaciji za daljnji rad ukoliko bi do uvođenja temeljnog dohotka zaista i došlo. No, rezultati nisu potvrdili tu pretpostavku, što ide u prilog nekim ranijim istraživanjima koja su pokazala da materijalna egzistencija nije jedini razlog zbog kojeg ljudi rade te da su ljudi koji imaju osiguranu egzistenciju i dalje motivirani za nastavak rada (Morse, Weiss, 1955; Harpaz, 2002; Kaplan, 1985).

5. Zaključak

U radu su prikazani rezultati istraživanja provedenog s ciljem dobivanja uvida u stavove građana o konceptu temeljnog dohotka kao jednom od modela socijalne politike te motivacije za rad. Pilot istraživanje je provedeno s namjerom daljnjeg doprinosa proučavanju ovog modela koji ima dugu povijesnu, sociološku, filozofsku i ekonomsku dimenziju, te je predmetom brojnih rasprava tijekom dugog povijesnog razdoblja od strane različitih teoretičara i stručnjaka koji se bave socijalnom politikom. Iako povijesno stara, ideja o temeljnom dohotku se naročito popularizira u doba ekonomske krize i recesije, međutim, u trenutku gospodarske krize u RH, rasprava o temeljnom dohotku je prošla relativno nezapaženo u široj javnosti. Eksperimentalni pokušaji implementacija modela sličnih temeljnom dohotku zabilježeni su tijekom novije prošlosti, kako u razvijenim, tako i u zemljama s velikom stopom siromaštva. Rezultati provođenja tih eksperimenata, iako nisu u dovoljnoj mjeri sustavno prezentirani, kako znanstvenoj i stručnoj, tako ni općoj javnosti, ipak ukazuju na određene pozitivne učinke implementiranja modela sličnih temeljnom dohotku. Budući da tema temeljnog dohotka u velikoj mjeri zadire u domenu politike i političkog odlučivanja, odatle možda određena netransparentnost i necjelovitost prezentiranja postojećih rezultata provedenih eksperimenata i istraživanja. Istraživanje predstavljeno u ovom radu samo je mali doprinos poticanju interesa za bavljenje ovom temom sa znanstvenog stajališta. Rezultati su pokazali da sudionici imaju umjereno pozitivan stav o trima ispitanim aspektima temeljnog dohotka pri čemu su se neka sociodemografska obilježja sudionika pokazala značajnim odrednicama njihovih stavova. To se posebno odnosi na radni status sudionika, pri čemu pozitivne aspekte temeljnog dohotka za društvo najpozitivnijim procjenjuju zaposlenici na određeno vrijeme u privatnim tvrtkama koji su vjerojatno i u najnepovoljnijem položaju u pogledu

radne sigurnosti i stabilnosti primanja. S druge strane, stalno zaposleni u državnim poduzećima kao i vlasnici poduzeća ili obrta najpozitivnije procjenjuju temeljni dohodak s osobnog aspekta. Značajnim se pokazalo i područje djelatnosti budući da su sudionici koji dolaze iz društveno-humanističkog i uslužno-administrativnog sektora iskazali pozitivniji stav prema temeljnom dohotku na društvenom planu u odnosu na sudionike ostalih djelatnosti, dok su žene, u odnosu na muškarce iskazale pozitivniji stav prema mogućnostima implementacije temeljnog dohotka. Varijabla obrazovnog statusa nije se pokazala relevantnom za stavove prema temeljnom dohotku, no treba napomenuti da su sudjelovale samo dvije kategorije sudionika s obzirom na obrazovni status tako da nisu analizirani ni stavovi ljudi s nižim (osnovna škola, kv i vkv radnici) niti najvišim stupnjevima obrazovanja (akademski stupnjevi).

Pri interpretaciji dobivenih rezultata treba napomenuti i ograničenja provedenog istraživanja koja se prvenstveno odnose na relativno skroman uzorak, te činjenicu da je instrument kojim su istraženi stavovi sudionika konstruiran za potrebe ovog istraživanja te mu predstoji dodatno utvrđivanje valjanosti i drugih značajki. U narednim istraživanjima valjalo bi zahvatiti širi uzorak, posebno s obzirom na razinu obrazovanja, te se usmjeriti na druge odrednice stavova prema temeljnom dohotku, izvan osnovnih sociodemografskih obilježja, a koje su također relevantne za ovu tematiku. Primjerice, za pretpostaviti je da bi političke preferencije sudionika, religiozno opredjeljenje, te neke osobne značajke mogle utjecati na percepciju pojedinca o prednostima i nedostacima temeljnog dohotka kao modela socijalne politike države.

6. Literatura

- Aznar, Guy. 1994. Pour le travail minimum garanti. Non au revenu d'existence, oui à l'indemnité de partage du travail. *Revue futuribles*, br. 184:61–72.
- Baccarini, Elvio. 1993. *Sloboda, demokracija, pravедnost – filozofija politike J. S. Milla*. Rijeka: Hrvatski kulturni dom Rijeka.
- Chant, Sylvia. 2003. *Female Household Headship and the Feminisation of Poverty: Facts, Fictions and Forward Strategies*. London School of Economics: Gender Institute.
- Claes, Rita, Bellotto, Massimo, Casserly, Catherine, Coetsier, Pol, Macnab, Donald i Sangiorgi, Marisa. 1995. Role Saliency in Employment and Unemployment: A Cross-National Comparison of Canada, Belgian Flanders, and Italy, u: Šverko, Branimir i Super, Donald. (ur.). *Life-roles, values, and careers: International findings of the work importance study*. (str. 308–319). San Francisco: Jossey-Bass.
- Da Silva, Maria Ozanira. 2008. *The Bolsa Familia Program and Reduction of Poverty and Inequality in Brazil*. Rad prezentiran na XII BIEN Congress in Basic Income, Ireland, Dublin, 20–21 lipnja.
- Forget, Evelyn. 2011. *The Town with No Poverty – Using Health Administration Data to Revisit Outcomes of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment*. Posjećeno 10. travnja na mrežnoj stranici www.public.econ.duke.edu.

- Galić, Branka. 2011. Žene i rad u suvremenom društvu – značaj „orodnjenog” rada. *Sociologija i prostor*, god. 49, br. 189(1): 25–48.
- Haarmann, Claudia i Haarmann, Dick. 2012. *Piloting Basic Income in Namibia – Critical reflections on the process and possible lessons*. Rad prezentiran na 14th Congress of the Basic Income Earth Network (BIEN) Munich – 14–16 Rujan 2012.
- Harpaz, Itzhak. 2002. Expressing a wish to continue or stop working as related to the Meaning of work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, br. 11: 177–198.
- Hasenfeld, Yeheskel i Rafferty, Jane A. 1989. The Determinants of Public Attitudes Toward the Welfare State. *Social Forces*, god. 67, br. 4: 1027–1048.
- Hum, Derek i Simpson, Wayne. 2001. A Guaranteed Annual Income? From Minicome to the Millenium. *Policy Options*, br. 22: 78–82.
- Kaplan, H. Roy. 1985. Lottery winners and work commitment: A behavioral test of the American work ethic. *Journal of the Institute for Socioeconomic Studies*, br. 10: 82–94.
- Kulik, Liat. 2001. The Impact of Gender and Marital Status on Attitudes and Responses to Unemployment. *Sociological Practice*, god. 1, br. 3: 19–36.
- Loewenstein, Jean Claude. 2012. *Problématique d'une allocation universelle*. Posjećeno 15. travnja na http://www.allocationuniverselle.com/doc/Topo_Alloc_Univ_JCL_definitif.pdf.
- Maslić Seršić, Daria, Šverko, Branimir i Galić, Zvonimir. 2005. Radne vrijednosti i stavovi prema poslu u Hrvatskoj: Što se promijenilo u odnosu na devedesete? *Društvena istraživanja*, god. 14, br. 6: 1039–1054.
- Medeiros, Marcelo i Costa, Simoes Joana. 2005. *Poverty Among Women In Latin America: Feminization Or Over-Representation?* Proceedings of the 33th Brazilian Economics Meeting 150, ANPEC.
- More, Thomas. 2003. *Utopia*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Morse, Nancy i Weiss, Robert. 1955. The function and meaning of work and job. *American Sociological Review*, br. 20: 191–198.
- Mylondo, B. 2010. *Un revenu pour tous !: Précis d'utopie réaliste*. Les Editions Utopia: Coll. Controverses.
- Oljača, Maja. 2007. *Doživljaj nesigurnosti posla kod zaposlenih osoba različitih demografskih i radnih karakteristika*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Paine, Thomas, Joka, Mile i Pavić, Zlatica. 1987. *Zdrav razum: prava čovjeka; rasprava o temeljnim načelima vladavine; vijek razuma*. Zagreb: Informator.
- Standing, Guy. 2011. Responding to the crisis: Economic stabilisation grants. *Policy and Politics*, god. 39, br. 1: 9–25.
- Standing, Guy. 2013. India's Experiment in Basic Income Grants. *Global Dialogue: Newsletter for the International Sociological Association*, god. 3, br. 5: 24–26.
- Šućur, Zoran. 2000. Socijalna pomoć u Hrvatskoj: budući pravci razvoja. *Revija za socijalnu politiku*, god. 7, br. 3–4: 257–271.

- Šverko, Branimir. 1991. Značenje rada u životu pojedinca: radne vrijednosti, važnost rada i alijenacija, u: Kolesarić, Vladimir, Krizmanić, Mirjana i Petz, Boris (ur.). *Uvod u psihologiju*. (str. 15–56). Zagreb: Prosvjeta.
- Ueda, Yutaka i Ohzono, Yoko. 2013. Differences in Work Values by Gender, Marital Status, and Generation: An Analysis of Data Collected from „Working Persons Survey, 2010”. *International Journal of Human Resource Studies*, god. 3, br. 2: 28–41.
- Vanderborght, Yannick i Van Parijs, Philippe. 2005. *L'allocation universelle*. Paris: La découverte.
- Widerquist, Karl. 2005. A Failure to Communicate: What (If Anything) Can we Learn from the Negative Income Tax Experiments? *Journal of Socio-Economics* god. 34, br. 1: 49–81.
- Young, Margot E. i Mulvale, James P. 2009. *Possibilities and Prospects: The Debate Over a Guaranteed Income*. Ottawa: Canadian Centre for Policy Alternatives.